

מלכים ב - מצודת ציון

א ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד טו טז
יז יח יט כ כא כב כג כד כה

מלכים ב פרק-א

ב השבכה. מעשה רשת, וכן (מלכים א ז וז) : שבכים מעשה שבכה : בבעל זבוב. כן שם העבודת גלולים : ג מלאכי. שלוחי : ז משפט. מנהג : יג שר חמשים שלשים וחמשיו. הוא הפוך, כמו שר חמשים וחמשיו שלשים :

מלכים ב פרק-ב

ג החשו. שתקו, כמו (שם כב ג) : ואנחנו מחשים : ח אדרתו. מלבוש יקר המיוחד לנביאים, וכן (שם יט יט) : וישלך אדרתו : ו ויגלוס. כרכו כאחת, וכן (יחזקאל כז כד) בגלומי תכלת, ופירושו בכריכת בגדי תכלת : בחרבה. ביבשה : ט פי. ענין חלק, וכן (דברים כא יז) : פי שנים בכל אשר ימצא לו : י הקשית. מלשון קשה : ואם אין. ואם לא : יג וירם. מלשון הרמה והגבהה : טו נחה. ענין חניה : הגאיות. מלשון גיא ועמק : יז ויפצרו. ענין רבוי הדברים, להעביר האדם מרצונו, כמו (בראשית לג יא) : ויפצר בו ויקח : בוש. ענין איחור, כמו (שופטים ג כה) : ויחילו עד בוש : יט מושב. מלשון ישיבה : משכלת. הורגת אנשיה, כמו (יחזקאל לו יג) : ומשכלת גוייך : כ צלוחית. תרגום של צנצנת (שמות טז לג), היא צלוחית : כא מוצא. מקום הנביעה : מות ומשכלת. היא היא, וכפל הדבר במלות שונות : כב וירפו. מלשון רפואה : כג ויתקלסו. וילעגו, כמו (ירמיהו כ ח) : לחרפה ולקלס : קרח. כן יקרא

מי שאין בו שער הראש, כמו (ויקרא יג מ) : קרח הוא : **[כד]** ותבקענה. מלשון בקיעה :

מלכים ב פרק-ג

[ב] מצבת. מלשון מצבה : **[ט]** ברגליהם. ההולכים מהם ואחריהם, כמו (שופטים ח ה) : לעם אשר ברגלי : **[י]** אהה. ענין לשון צעקת יללה : **[יא]** יצק. שפך : **[יב]** אותו. עמו : **[יד]** לולי. אם לא : **[טו]** מנגן. יודע לנגן : **[טז]** הנחל. העמק : **[יז]** גבים. בורות, כמו (ישעיהו ל יד) : ולחשוף מים מגבא : **[יט]** החלקה. השדה, כמו (שמואל ב יד ל) : ראו חלקת יואב : **[כא]** ויצעקו. נאספו על ידי צעקת המאסף : **[כג]** החרב נחרבו. מלשון חרב : **[כה]** הקלעים. משליכי אבני קלע : **[כו]** אותו. עמו : להבקיע. מלשון בקיעה, ורוצה לומר, להפריד המחנה, ולעבור דרך בה :

מלכים ב פרק-ד

[א] והנושה. המלוה, כמו (דברים כד יא) : והאיש אשר אתה נושה בו : **[ב]** אסוך. שם כלי השמן, ויקרא כן על שם שסכין ומושחין ממנו : **[ד]** בעדך. כנגדך : **[ה]** תסיעי. תעקרי ממקומה : **[ז]** נשיך. הלואתך : **[ח]** מדי. מתי, רצה לומר : בכל זמן : **[ט]** אישה. בעלה : **[י]** קיר. כותל : **[יא]** ונשים. מלשון שימה : **[יג]** חרדת. ענין תנועה חזקה, ואם היא מבלי פחד, כמו (שמואל א טז ד) : ויחרדו זקני העיר לקראתו : **[טז]** חיה. כן נקראת היולדת, ובדברי רבותינו ז"ל (יומא עג ב) : והחיה תנעול את הסנדל : **[יז]** תכזב. ענינו דבר הנפסק, כמו (ישעיהו נח יא) : אשר לא יכזבו מימיו : **[כב]** וארוצה. ענין מהירות ההליכה : **[כד]** תעצר. תעכב, כמו (שופטים יג טו) : נעצרה נא אותך : **[כה]** הלז. הזאת : **[כז]** להדפה. לדחפה, כמו (תהלים א ד) : אשר תדפנו רוח : **[כח]** תשלה. ענין שגגה ושכחה, כמו (שמואל ב ו ז) : על השל, ורוצה לומר : תטעה : **[כט]** משענתי. המטה אשר נשען בו : **[ל]** תעננו. מלשון עניה ותשובה : **[לא]** קשב. ענין האזנה : **[לב]** הקיץ. ענין הערה : **[לד]** ויגהר. ענין השתטחות הגוף, כמו (מלכים א יח מב) : ויגהר ארצה : **[לז]** ויחם. מלשון חמימה : **[לה]** ויזורר. ענין עטוש, כי עטישותיו תהל אור (איוב מא י), תרגומו : זרירוהי : **[לז]** ויפקח. פתח, כמו (שם כז יט) : עיניו פקח : **[לח]** שפות. ענין העמדת הסיר במקום מושבה, כמו (יחזקאל כד ג) : שפות הסיר שפות : **[לח]** הסיר. הקדרה : **[לז]** נזיד. תבשיל, כמו (בראשית כה כט) : ויזד יעקב נזיד : **[לט]** אורות. ענינו צמחי שדה, כמו (ישעיהו כו יט) : טל אורות טלך : **[לז]** פקועות שדה. הם הגדלים על גפן

שדה, והמה מרים, ועושים מהם שמן. ובדברי רבותינו ז"ל (שבת פרק ב משנה ב) נקרא שמן פקועות : **ויפלה**. ענין בקיעה, כמו (שיר השירים ד ג) : כפלה הרמון : **{מב} מבעל שלשה**. שם מקום : **בכורים**. מלשון בכור, ורצה לומר : דבר הנקצר ראשון : **וכרמל**. כן יקרא שבליים רכים : **בצקלונו**. תרגם יונתן : בקליפותיהן :

מלכים ב פרק-ה

{ב} וישבו. מלשון שביה : **{ג} גברתה**. אשת אדונה : **אחלי**. ענין בקשה, כמו (שמות לב יא) : ויחל משה : **{ה} ספר**. אגרת : **חליפות**. כן יקראו הבגדים, כי בהסיר האחת, יחליף אחרת תחתיה : **{ז} מתאנה**. מבקש עלילה, כמו (שופטים יד ד) : תואנה הוא מבקש : **{י} מלאך**. שליח : **{יא} והניף**. מלשון הנפה והרמה : **{יג} אבי**. רצה לומר, שר וקצין כהאב על הבן : **ואף כי**. הוא כענין כל שכן : **{טו} ברכה**. מנחה, כמו (בראשית לג יא) : קח נא את ברכתי : **{טז} ויפצר**. ענין רבוי הדברים ופתוי : **וימאן**. לא רצה : **{יז} ולא יתן**. הוא מלשון שאלה, וכן (שמואל ב יג כו) : ולא ילך אתנו אמנון : **צמד**. זוג : **פרדים**. הם הנולדים מן הסוס והחמור : **{יח} בית רמון**. בית עבודת זרה ששמה רמון : **{יט} כברת**. הוא מיל, וכן (בראשית מח ז) : כברת ארץ : **{כ} חשך**. מנע, כמו (שם כב טז) : ולא חשכת : **{כא} ויפול**. ענין הטיה, כמו (שם כד סד) : ותפול מעל הגמל : **השלום**. בה"א השאלה : **{כג} הואל**. רצה, כמו (לקמן ו ג) : הואל נא ולך : **ויפרוץ**. הוא הפוך מן ויפצר, והיא היא : **ויצר**. וקשר, כמו (ישעיהו ח טז) : צור תעודה : **חריטים**. מין כיסים, וכן (שם ג כב) : והמטפחות והחריטים : **{כה} אנה ואנה**. לפה ולפה :

מלכים ב פרק-ו

{ב} קורה. עץ עב, כמו (שיר השירים א יז) : קורות בתינו ארזים : **{ג} הואל**. רצה : **{ד} ויגזרו**. ענין חתוך, כמו (מלכים א ג כה) : גזרו את הילד : **{ו} ויקצב**. ענין כריתה וחתוך, וכן (שיר השירים ד ב) : כעדר הקצובות : **ויצף**. שט למעלה, כמו (דברים יא ד) : אשר הציף : **{ח} פלוני**. מכוסה : **אלמוני**. מלשון אלם, כי לא ידובר בו, וכן (שמואל א כא ג) : ואת הנערים יודעתי אל מקום פלוני אלמוני : **{ט} נחתים**. ענין ירידה, כמו (יואל ד יא) : הנחת ה' גבוריך, כי במקום מורד ירדו להסתר : **{יג} איכה הוא**. אנה הוא, כמו (שיר השירים א ז) : איכה תרעה, ואם (פירוש : למרות) שהוא בחוליים : **{יד} כבד**. הרבה : **ויקיפו**. וסבבו :

יז פקח. פתח : **נא**. עתה : **כא** אבי. רצה לומר : רבי : **כב** האשר. בה"א התימה : **כג** ויכרה. עשה סעודה, כמו (איוב מ ל) : יכרו עליו חברים : **כה** דביונים. צואה הזב מן היונים, כי [אשר] יזוב (ויקרא טו כה) תרגומו : ארי ידוב, ובהם היו מדליקין האש, לחסרון העצים בעבור המצור : **כז** היקב. הוא גת היין : **כט** ותחביא. הסתירה : **לב** הראיתם. בה"א השאלה : **ולחצתם**. ענין דחק : **לג** אוחיל. אקוה, כמו (איכה ג כא) : על כן אוחיל לו :

מלכים ב פרק-ז

ב השליש. שר וחשוב, כמו (שמות טו ד) : ומבחר שלישיו : **נשען**. נסמך : **ארוכות**. חלונות, כמו (הושע יג ג) : וכעשן מארבה : **הנכה**. הנה אתה, והוא כמו הנך, והה"א נוספת, ודוגמתו (שמואל א א כו) : הנצבת עמכה, ומשפטו : עמך : **ד** ונפלה. ענין נטיה, כמו (ירמיהו לז יג) : אל הכשדים אתה נופל : **ה** בנשף. בערב, כמו (ישעיהו ה יא) מאחרי בנשף : **ט** מחשים. שותקים, כמו (לעיל ב ג) : גם אני ידעתי החשו : **וחכינו**. ענין איחור והמתנה, כמו (לקמן ט ג) : ונסתה ולא תחכה : **יג** הנס. הנה הם : **המון**. ענין רבוי עם : **תמו**. נשלמו : **טו** בחפזם. ענין מהירות, כמו (שמואל ב ד ד) : ויהי בחפזה לנוס :

מלכים ב פרק-ח

ו סריס. שר : **עזבה**. הניחה : **ט** בנד. רצה לומר : מכניע לך כבן לאביו : **יא** בוש. ענין איחור, כמו (שופטים ג כה) : ויחילו עד בוש : **יב** תשלח. ההבער קרוי שלוח, כי עשה יעשה שליחותו, שהולך ממקום למקום ושורף הכל : **ועולליהם**. בניהם הקטנים : **תרטש**. ענין בקיעה, כמו (הושע יד א) : עולליהם ירוטשו : **טו** המכבר. תרגם יונתן : גונבא, והוא מין בגד עב, כי ותכסהו בשמיכה (שופטים ד יח), תרגומו כמו כן : בגונבא : **יט** ניר. כמו נר, ורוצה לומר : מלך, המאיר כנר :

מלכים ב פרק-ט

[א] פך. שם כלי מיוחד לשמן : **[ג] תחכה**. תמתין ותאחר, כמו (לעיל ז ט) : וחכינו עד אור הבקר : **[י] בחלק**. הנחלה יקרא כן, כי נחלק לו : **[יא] שיחו**. דברו, כמו (מלכים א יח כז) : כי שיח וכי שיג לו : **[יג] גרם**. עצם וגרם, אחד הוא, כמו (משלי כה טו) : תשבר גרם, וכמו שעצמות הדבר נקרא בלשון עצם, כמו שכתוב (בראשית ז יג) : בעצם היום, כמו כן נקרא בלשון גרם : **המעלות**. המדרגות : **[יד] ויתקשר**. כן נקרא המרד, כי רבים יתקשרו באגודה אחת : **[טו] נפשכם**. רצונכם, כמו (דברים כג כה) : ואכלת ענבים כנפשך : **פליט**. שום שארית, וכן (ירמיהו מב וז) : שריד ופליט : **[יז] והצופה**. הוא העומד במקום גבוה, להביט למרחוק : **שפעת**. מלשון שפע וריבוי וכמו (ישעיהו ס ו) שפעת גמלים תכסך : **רכב**. רוכב סוס : **[יח] סוב**. מלשון סבוב : **עד הם**. עד אליהם : **[כא] בחלקת**. בנחלת שדה : **[כה] שלשה**. ענין שר, כמו (שמות טו ד) : ומבחר שלישי : **שא**. הגבה אותו : **צמדים**. חבורים יחד, כמו (במדבר יט טו) : צמיד פתיל : **נשא עליו**. העמיס עליו : **המשא**. הנבואה : **[כו] אמש**. יאמר על הלילה העבר, כמו (בראשית לא מב) : ויוכח אמש : **[ל] בפוך**. הוא כחול שחור, וכן (ירמיהו ד ל) : כי תקרעי בפוך עיניך : **ותיטב**. ענין תקון, כמו (שם ב לג) : מה תיטבי דרכך : **ותשקף**. ראתה והביטה : **[לב] סריסים**. שרים : **[לג] שמטוה**. ענין הזזה מן המקום, כמו (שמואל ב ו ו) : שמטו הבקר : **ויז**. מלשון הזיה ונטיפה : **[לה] הגלגלת**. הראש : **[לז] כדומן**. כזבל, כמו (ירמיהו ח ב) : לדומן על פני האדמה :

מלכים ב פרק-י

[א] האמנים. כן יקראו מגדלי הילדים, כמו (ישעיהו ס ד) : על צד תאמנה : **[ב] והנשק**. כלי המלחמה, כמו (שם כב ח) : נשק בית היער : **[ז] בדודים**. כעין קדירות, וכן (שמואל א ב יד) : והכה בכיור או בדוד : **[ח] צבורים**. קבוצים, כמו (בראשית מא מט) : ויצבור יוסף : **[י] אפוא**. תרגם יונתן : כען, והוא תרגום של 'עתה' : **[יא] ומידעיו**. קרוביו, כמו (רות ב א) : מודע לאישה : **וכהניו**. כהני הבעל : **שריז**. שארית : **[יב] בית עקד הרועים**. בית שהרועים גתזים בו הצאן, ולפי שהדרך לעקדם ולקושרם בעת הגזיזה, קרוי עקד, מלשון (בראשית כב ט) : ויעקוד את יצחק : **[טז] בקנאתי**. ענין נקימה, כמו (במדבר כה יא) : בקנאו את קנאתי : **[יט] אל יפקד**. אל יחסר, כמו (שם לא מט) : ולא נפקד ממנו איש : **בעקבה**. תרגם יונתן : בחוכמא, וכן (בראשית כז לו) : ויעקבני זה פעמים : **[כ] קדשו**. הזמינו : **עצרה**. אסיפה וקבוץ, כמו (ירמיהו ט א) : עצרת בוגדים : **[כב] המלתחה**. הוא מקום גנוזת כריכי מלבושי כהני הבעל, והוא הפוך מן (איוב לח ט) : וערפל חתולתו, וכן תרגם יונתן : קומטריא, ובמשנה (כלים פרק טז משנה ז) : כסוי קמטרא טהור :

[כג] חפשו. חקרו, כמו (איכה ג מ) : נחפשה דרכינו : **[כה] לרצים.**
הרצים רגלי לפני מרכבתו : **ולשלים.** ולשרים : **[כז] וישרפוה.** כל אחת
ואחת : **[כז] ויתצו.** מלשון נתיצה ושבירה : **למוצאות.** להפנות שם
לגדולים : **[לב] לקצות.** להכרית, כמו (דברים כה יב) : וקצותה את כפה
:

מלכים ב פרק-יא

[ד] לכרי. כמו לכרים, ויקראו כן השרים, על דרך השאלה, וכמו שכתוב
(ישעיהו לד ו) : מדם כרים ועתודים : **[ו] מסח.** מלשון היסח הדעת :
[ז] הידות. החלקים, כמו (בראשית מז כד) : וארבע הידות :
[ח] והקפתם. וסבבתם : **השדרות.** כמו הסדרות, בסמ"ך, והוא מלשון
סדור ועריכה, וכמו שהחיל המסודר יקראו מערכת, כמו כן יקראו
סדרות : **[י] השלטים.** כעין מגינים : **[יא] מכתף.** מצד : **[יב] הנזר.**
הכתר : **העדות.** מלשון עדי וקשוט. או על הספר תורה יאמר :
[יח] ויתצהו. מלשון נתיצה ושבירה : **היטב.** רוצה לומר : בחוזק, וכן
(דברים ט כא) : טחון היטב : **מתן.** כך שמו : **[כ] שקטה.** נחה :

מלכים ב פרק-יב

[ג] הורהו. למדהו, כמו (ישעיהו כח ט) : את מי יורה דעה : **[ז] בדק.**
מקום השבר והרעוע, יקרא בדק, כי מהצורך לבדוק ולחפש אחריו, כמו
(יחזקאל כז ט) : מחזיקי בדקך : **[ט] ויאותרו.** נתרצו, כמו (בראשית לד
טו) : בזאת נאות לכם : **[י] ארון.** ארגז : **ויקב.** עשה נקב, ולתוספת
ביאור אמר חור, כי חור הוא נקב : **שומרי הסף.** שומרי מזותות השערים,
כי סף הוא מזוזה, וכן תרגם יונתן : **אמרכליא.** והאמרכלים היו שבעה,
לשבעה שערי העזרה : **[יא] ויצורו.** מלשון צורה : **וימנו.** מלשון מנין
ומספר : **[יב] המתכן.** המנוי, כמו (שמות ה ח) : **מתכונת הלבנים.** על
ידי אל ידי : **לחרשי.** לאומני : **[יג] ולחוצבי.** לכורתני : **[יד] ספות.** שם
כלים עשויים כצורת כדים, כי תרגם יונתן : קולין, וכן וכדה על שכמה
(בראשית כד מה), תרגם אונקלוס : וקולתה : **מזמרות.** כלי זמר :
מזרקות. ספלים, לזרוק מהם דם הקרבנות :

מלכים ב פרק-יג

[ד] ויחל. ויתפלל : לחץ. דחק : **[ה]** שלשום. יום השלישי שלפני היום :
[ז] לדוש. מלשון דישה וכתישה : **[יז]** ירה ויור. ענין השלכת חצים :
[כג] ויחן. מלשון חנינה וחמלה : **ולא אבה**. ולא רצה :

מלכים ב פרק-יד

[ו] על בנים. בעבור בנים : **[ט]** החוח. מין קוץ : **ותרמוס**. מלשון רמיסה
ודריכה : **[י]** ונשאך לבדך. ענין התרוממות וגאווה : **תתגרה**. ענין התחלת
הריב : **[יד]** התערובות. מלשון ערבון ומשכון : **[כז]** מורה. מלשון
תמורה וחלוף : **ואפס**. הוא כענין לא : **[כז]** למחות. מלשון מחיה
ומחיקה :

מלכים ב פרק-טו

[א] עזריה. הוא עוזיהו, האמור בדברי הימים (ב כו א ג), ולמטה
(פסוקים ל לב לד) : **[י]** קבל עם. תרגום של 'נגד', הוא 'קבל' : **[יג]** ירח.
חדש, על שהוא נמנה במהלך הירח : **[יט]** ידיו. כח ידיו : **להחזיק**. מלשון
חזק : **[כה]** שלישו. שר שלו : **[כט]** אבל בית מעכה. כן שם העיר :
הגלילה. ארץ הגליל : **[לז]** החל. התחיל : **להשליח**. לגרות ולהסית, כמו
(שמות ח יז) : הנני משליח בך :

מלכים ב פרק-טז

[ג] הוריש. גירש : **[ה]** ויצרו. מלשון מצור : **[ו]** וינשל. ענין השלכה, כמו
(דברים ז א) : ונשל גוים רבים : **[ח]** בית ה'. בבית ה' : **[טו]** לבקר.
לדרוש, כמו (ויקרא יג לו) : לא יבקר הכהן : **[יז]** ויקצץ. ענין כריתה :
המכונות. מלשון כן ובסיס : **הכיור**. כעין דוד גדול, עשוי לרחצה : **הים**.
עשוי כגיגית גדולה : **מרצפת**. ענין הצעת אבנים בקרקע : **[יח]** מוסד.
מלשון סכך :

מלכים ב פרק-יז

[ד] ויעצרהו. עכבו ומנעו, כמו (לעיל ד כד) : אל תעצר לי : **כלא**. ענין תפיסה, כמו (ירמיהו לב ג) : אשר כלאו צדקיהו : **[ה]** ויצר. מלשון מצור : **[ו]** ויגל. מלשון גלות : **ויושב**. מלשון ישיבה : **[ח]** הוריש. גירש : **[ט]** ויחפאו. מלשון חפוי וכסוי, ורוצה לומר : הסתירו, כדבר המכוסה : **כן**. ראוי והגון, כמו (שופטים יב ו) : ולא יכין לדבר כן : **[יב]** הגלולים. מלשון גלל וצואה, והם העבודת גלולים : **[יג]** ערפם. הוא אחורי הראש : **[טו]** כהם. כמו הם : **[טז]** מסכה. ענין יציקת מתכת, כמו (ישעיהו מ יט) : הפסל נסך חרש : **[יז]** ויקסמו וגו' וינחשו. ענין כשוף וניחוש : **[יח]** ויתאנף. מלשון אף וחימה, כמו (מלכים א ח מו) : ואנפת במ : **[כ]** ויענם. מלשון עינוי : **שוסים**. בוזזים, כמו (שמואל א כג א) : והמה שוסים : **[כז]** ויורם. ענין למוד, כמו (ישע' כח) : יורה דעה : **[לז]** נטויה. המשיל לגבור הנוטה זרועו במלחמה :

מלכים ב פרק-יח

[ד] וכתת. ענין כתישה, כמו (שם ב ד) : וכתתו חרבותם : **[ט]** ויצר. מלשון מצור : **[יא]** וינחם. הניחם : **[יג]** הבצרות. מלשון מבצר : **ויתפשם**. לכדם : **[טו]** בית ה'. בבית ה' : **[טז]** קצץ. כרת וקלף : **האומנות**. מפתני הבית, וכן תרגם יונתן : סקופיא : **[יז]** כבד. ענין רבוי : **בתעלת הברכה**. הברכה היא מקום בנוי באבנים ובסיד, ושם מתכנסים המים, והתעלה היא החפירה הסמוך לה, ובעת הצורך ממשיכים לה אמת המים מן הבריכה, וכן (שם ז ג) : אל קצה תעלת הבריכה : **במסלת**. בדרך הכבושה : **[כא]** משענת. ענין סמיכה : **הקנה**. המטה : **הרצוץ**. השבור ומרוסס, כמו (עמוס ד א) : הרוצצות אביונים : **ונקבה**. מלשון נקב וחור : **[כג]** התערב. מלשון ערבון ומשכון, כי כששנים חלוקים בדבר מה, וכל אחד מחייב עצמו בממון באם לא יהיה כדבריו, הדרך הוא שכל אחד נותן ערבון, להיות בטוח ומקויים : **[כד]** פחת. ענין שררה : **[כה]** המבלעדי. ענינו כמו זולת : **[כז]** העל. כמו האל : **חוריהם**. מלשון חור ונקב, ורצה לומר : צואה היוצאת מנקב פי הטבעת : **שיניהם**. הוא מי רגלים, והוא קרוב מלשון שתן : **[כט]** ישיא. ענין הסתה ופתוי, כמו (בראשית ג יג) : הנחש השיאני : **[לא]** ברכה. ענינו מנחה ותשורת שלום, כמו (שם לג יא) : קח נא את ברכתי : **[לב]** ותירוש. ענבי היין : **זית יצהר**. זיתים המושכין שמן : **יסית**. מלשון הסתה ופיתוי : **[לד]** הנע. מלשון נע : **ועוה**. מלשון עוות ועקום : **[לו]** והחרישו. שתקו :

מלכים ב פרק-יט

[ג] ותוכחה. מלשון ויכוח וברור דברים : ונאצה. ענין בזיון, כמו (שמואל א ב וז) : כי נאצו האנשים : משבר. הוא מקום מושב היולדות, וכן (הושע יג יג) : במשבר בנים : **[ד]** אולי. הלואי, כמו (שמואל ב טז יב) : אולי יראה ה' בעיני : והוכיח. נתווכח : **[ו]** גדפו. חרפו : **[ז]** רוח. רצון, כמו (יחזקאל א יב) : אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת : **[י]** ישיאך. יסית ויפתה אותך : **[טז]** פקח. פתח כמו (זכריה יב ד) : אפקח את עיני : **[כג]** כרמלו. מקום שדות וכרמים משובחים, קרוי כרמל : **[כד]** קרתי. חפרתי אחר מקור, והוא מלשון (משלי ל יז) : יקרוה עורבי נחל, שהוא ענין נקב ובקוע : זרים. שוטפים, כמו (חבקוק ג י) : זרם מים עבר : ואחריב. מלשון חורב ויובש : פעמי. רגלי : יאור. ענין נהר ונחל : מצור. ענין חתק, והוא מלשון צור : **[כה]** להשות. מלשון שאיה ושממון, כמו (איוב ל ג) : אמש שואה ומשואה : גלים. הוא כענין תל : נצים. פרחים, כמו (שיר השירים ז יג) : הנצו הרמונים : **[כו]** חתנו. נשברו : ושדפה. מלשון (מלכים א ח ל) : שדפון ירקון, והוא לקות הזרע : **[כז]** התרגוזך. ענין תנועת חרדת המהירות, וכן (ישעיהו כג יא) : הרגוז ממלכות : **[כח]** ושאננדך. הוא מלשון שאון והמייה : חחי. הוא הטבעת המושם בפי הבהמה שעסקיה רעים, למושכה על ידו, וכן (יחזקאל כט ד) : ונתתי חחים בלחייך : ומתגי. הוא כעין רסן, כמו (משלי כו ג) : מתג לחמור : **[כט]** ספיח. הוא הצומח מהגרעין הנופל מאליו, כמו (ויקרא כה ה) : ספיח קצירך : סחיש. ענינו ספיחי ספיחים, או ספיחי האילנות, ואין לו דומה : **[לב]** יורה. ישליך : ולא יקדמנה. לא יערוך לפניו, כי התרגום של 'לפני', הוא 'קדם', וכן (מיכה ו ו) : במה אקדם ה' : סללה. הוא צבור העפר ששופכין מול העיר, ועולים בה להלחם, וכן (ירמיהו ו ו) : ושפכו על ירושלים סוללה : **[לד]** וגנותי. מלשון הגנה :

מלכים ב פרק-כ

[ב] הקיר. הכותל : **[ג]** אנה. הוא ענין לשון בקשה : נא. עתה : **[ד]** התיכונה. האמצעית : **[ז]** דבלת תאנים. הם התאנים הנדרסים יחד : השחין. מין נגע שנחלה על ידה, וכן (שמות ט ט) : לשחין פורח אבעבועות : ויחי. ענין רפואה, כמו (יהושע ה ח) : עד חיותם : **[ח]** מה אות. מלת 'מה', יורה על גודל הדבר וחשיבותו, כמו (תהלים ח ט) : מה אדיר שמך : אות. מופת : **[יג]** נכתה. ענין אוצר נחמד, וכן (בראשית לז כה) : נכאת וצרי, שרוצה לומר : דברים נחמדים : **[יד]** ומאין. מאוזה

מקום : **[יח] סריסים**. שרים וממונים : **[כ] הברכה**. בנין אבנים על
אסיפת המים : **התעלה**. חפירה למים :

מלכים ב פרק-כא

[ב] הוריש. גירש : **[ג] צבא השמים**. כוכבים ומזלות : **[ח] להניד**.
מלשון נדידה : **[ט] ויתעם**. מלשון תועה : **[יב] תצלנה**. ענין תנועות
הרעדה, כמו (חבקוק ג טז) צללו שפתי : **[יג] קו**. חבל : **ומחיתי**. מלשון
מחיה ומחיקה, ורוצה לומר, אקנח : **הצלחת**. הוא כעין קדירה, כמו
(דברי הימים ב לה יג) : **ובדודים ובצלחת** : **[יד] ונטשתי**. ועזבתי :
ולמשסה. ענין דריכה ורמיסה, כמו (ישעיהו מב כד) : **מי נתן למשיסה**
יעקב : **[יח] בגן עזא**. כך שם הגן : **[כג] ויקשרו**. ענין מרד :

מלכים ב פרק-כב

[ד] ויתם. מלשון תם והשלמה : **שומרי הסף**. הם השוערים : **[ה] על יד**.
ביד : **בדק הבית**. רעוע הבית, על שם שבדקים ומחפשים אחר מקום
השבור והרעוע : **[ו] ואבני מחצב**. אבנים הנכרתים ממקום גדולם :
[ח] על שפן. אל שפן : **[ט] התיכו**. ענין הצקה שעל ידי האור, כמו
(יחזקאל כב כב) : **כהתוך כסף** : **[יג] נצתה**. מלשון הצתה והבערה :
[יז] תכבה. מלשון כבוי : **[יט] רך לבבך**. הוא ההפוך מקשה הלב :
ותכנע. מלשון הכנעה : **לשמה**. מלשון שממה : **[כ] אוספך**. ענין מיתה,
כמו (במדבר כ כד) : **יאסף אהרן** : **ונאספת**. ענין הכנסה, כמו (שופטים
יט יח) : **ואין איש מאסף אותו** :

מלכים ב פרק-כג

[ד] שומרי הסף. השוערים : **בשדמות קדרון**. במישור הסמוך לנחל
קדרון : **[ה] והשבית**. ענין בטול : **הכמרים**. הם כהני עבודה זרה
הלובשים שחורים, וכן (הושע י ה) : **וכמריו עליו יגילו** : **[ז] ויתץ**. מלשון
נתיצה : **הקדשים**. דבר המובדל מן האדם, ואף בעבור הטומאה
והאיסור, נקרא בלשון קודש, וכן (דברים כב ט) : **פן תקדש המלאה** :
[יא] וישבת. ענין בטול : **נתן מלך**. כך שמו : **בפרורים**. ירעשו מגרשות

יחזקאל כז כח) תרגום ירושלמי : פרוריא, ובדברי רבותינו ז"ל (כתובות נד א) : בבל וכל פרורהא : **[יב]** נתץ. שבר וכתת : **[יז]** הציון. הוא סימן מצבת מת, וכן (יחזקאל לט טו) : ובנה אצלו ציון : **הלז**. הזה : **[יח]** ינע. מלשון תנועה : **[כד]** התרפים. הם העשויים בצורת אדם, ומגידיים עתידות על ידי כישוף : **בער**. פנה מן הארץ : **הקים**. מלשון קיום : **בית** ה'. בבית ה' : **[כה]** מאודו. עשרו, כמו (דברים ו ה) : ובכל מאדך : **[כט]** נכה. תרגם יונתן : חגירא, והוא מענין שבירה, וכן (שמואל ב ד ד) : בן נכה רגלים : **על נהר**. סמוך לנהר : **[לג]** ויאסרהו. קשרו : **[לד]** ויסב. ויסבב : **[לה]** נגש. דחק וכפה :

מלכים ב פרק-כד

[ב] גדודי. חיילי צבא : **[יד]** זולת. רק : **[טו]** אילי. הם השרים הגדולים והחזקים, כי הוא ענין חוזק רב, כמו (בראשית לא כט) : יש לאל ידי : **[יז]** תחתיו. במקומו :

מלכים ב פרק-כה

[א] ויחן. מלשון חניה : **[ה]** נפצו. נתפזרו : **[ו]** ויתפשו. אחזו בחזקה : **[ז]** בנחשתים. בשלשלאות נחושת : **[י]** נתצו. שברו וכתתו : **[יא]** הנופלים. הם היוצאים מעצמן, למסור עצמן ולשכון בינותם, וכן (ירמיהו לו יג) : אל הכשדים אתה נופל : **ההמון**. העם הרב : **[יב]** לכורמים. לעבוד הכרמים : **וליוגבים**. ענין בורות, כמו (לעיל ג טז) : עשה הנחל הזה גבים גבים, ורוצה לומר : **לעבוד השדות בחפירות ובורות**. או הוא כמו ליוקבים, מלשון יקב היין, כי גיכ"ק מתחלף, ורוצה לומר, לדרוך ולהמשיך היין אל היקב : **[יג]** בית ה'. בבית ה' : **המכונות**. הם כני ובסיסי הכיורות : **ים**. כעין גיגית גדולה, עשויה לרחוץ בה : **[יד]** הסירות. הקדרות : **היעים**. המכבדות והמגרפות, עשויים לגרוף בהם הדשן : **המזמרות**. כלי זמר : **הכפות**. הבזיכים : **[טו]** **המחתות**. כלים לחתות בהן האש : **המזרקות**. הספלים : **[יז]** **ושבכה**. עשויה היא כרשת : **ורמונים**. עשויים מנחושת : **[יח]** **כהן הראש**. זה כהן גדול : **משנה**. שני לו, זה הסגן : **שומרי הסף**. הם השוערים, כי מזוזת השער יקרא סף, כמו (יחזקאל מ ז) : וסף השער : **[יט]** **סריס**. שר : **פקיד**. ממונה : **המצבא**. מלשון צבא : **[כ]** **על מלך**. אל מלך : **[כב]** **ויפקד**. מענין מנוי וגזברות : **[כג]** **החילים**. צבאות עם : **[כז]** **נשא**. הגביה והרים : **מבית כלא**. מבית המאסר, כמו (ישעיהו מב כב) : ובבתי כלאים החבאו

: {כח} מעל. ממעל : {כט} ושנא. כמו ושנה בה"א, והוא מענין חלוף
ותמורה : כלאו. מאסרו : {ל} וארחתו. הוא ענין פרס קבוע, וכן (ירמיהו
מ ה) : ארחה ומשאת :